

פרטיכל מס. כח' 2/

מישיבת ועדת הכספים

ביום ב', י' באדר תש"י - 27.2.50.

נוכחים:

היו"ר ד. צ. פנקס
ש. דיין
א. מ. גביחובסקי
א. אלישר
ב. רפפורד
י. אפרתי
ה. פרומקין
פ. נפתלי
י. רוקח
ד"ר ס. סנה
ד"ר א. גרנות
א. הרצפלד

מוזמנים: שר האוצר א. קפלן

מר ש. ספינק - מטעם האוצר.

סדר היום:

1. חוק נכסי נפקדים.
2. החקציב לשנת הכספים 1950.
3. חברת האשלג וזכיון ים-המלח.

הישיבה נפתחה בשעה 11.00.

1. חוק נכסי נפקדים:

היו"ר ד. צ. פנקס: ועדת המשנה לחוק נכסי נפקדים גמרה את עבודתה אחרי מאמץ רב. ישנם שבעה מסתיגים, ולוח ארון של הסתיגויות. הבטחנו למר אלישר שהוא

יוכל להביא למליאת הועדה שאלה של הסדר מסוים, אשר החלטת ועדת הכספים בקשר אליו תקבע אלא אם יסתייג או לא. ההסתייגויות של חברי הכנסת ג' רג' ורה וטובי תובאנה בפני הכנסת. חלק מהצעותיהם נתקבלו, על חלק הם ויתרו, ועל חלק יסתייגו. החוק יבוא היום או מחר לכנסת, כי מחר בערב פג תוקפן של התקנות הקימות. החלטנו בזמנו שועדת הממשלה תקבל יפוי כוח לרשום הסתייגויות, ושם חבר ידרוש להביא ענין מסוים בפני מליאת הועדה, בעשה זאת.

א. אלישר: הבאתי את הענין הזה שאני רוצה לדבר עליו פעמים רבות. אם נפתח את הפרטיכלים, נמצא הצהרה מפורשת טאט שר האוצר שהחוק איננו חל על יהודים. שר האוצר האהיר שתהיה הגנה מליאה על היהודים. הרעה שנתקבלה היא שהממשלה מוצאת דרך כדי להכדיל בין יהודים הנמצאים בארצות האויב, לבין לא-יהודים הנמצאים בארצות אלו. הולכת ונוצרת פרוצדורה אשר לפיה רואים יהודים אצ הנמצאים בחו"ל כנפקדים, ומטילים גם עליהם את השגחת האפוסטרופוס. כיום יושבים בתפקידם מר קפלן ומר שפירר, ואפשר להאמין שהדבר ילך וישתפר, אם כי רבים נפגעו כבר. יהודים רבים הופכים לנפקדים, ואין אפשרות להגן עליהם. כל הבנק לדיסקונט הוא נפקד, ואפשר לפרק אותו. הוא לא פורק, מפני ששר האוצר הוא מר קפלן, אולם אין בחוק שום דבר בקשר לכך. אפשר לפרק את חברת "בילקו" וחברות אחרות. ישנו יהודי הנמצא בעירק, ובנו כלונדון. הבן הביא אתו יפוי כוח מאביו, אולם האפוסטרופוס רוצה להגן על האב. מדוע צריכה להיות דיסקרציה כזאת לפקיד? מחוץ למר קפלן, אף אחד מהשרים לא רצה לעזור. היהודי הזה סבל; מחר יכולים לשכוח אותו, כשם ששוכחים רבים. נמצא בארץ ב"כ של נפקד, ולא נתנו לו לטפל בפרדס. יש להגן על נפקד אם אין מי שיטפל ברכושו. אני טודה שישנם גם אחים אשר אינם יכולים להיות נאמנים במאה אחוזים; אבל במקרה שיש להם יפוי-כוח, והם טפלו עשרות בשנים בענין, אין צורך בהגנת האפוסטרופוס. יש אפשרות לבטל יפוי כוח, דרך ניו-יורק, לונדון וכו'. אני מציע שתינתן הצהרה בוועדת הכספים, ויהיה ע"כ פרטיכל חתום, אשר כל חבר

יוכל לקבל העתק ממנו, כדי שמחר, אם מר קפלן לא יהיה שר האוצר, ושפיר לא יהיה האפוסטרופוס, לא יסבלו היהודים האלה. כדי שלא אצטרך להביא את הדבר בפני הכנסת, אני מבקש לקבל את הצעתי. היהודים האלה אינם ראויים ליחס כזה מצד האפוסטרופוס. אני זוכר שכשיהודי צ'כיה לא יכלו לשלוח ב"כ לקונגרסים, לא חכינו עד שיתקבל ציר עם שקלים וכו', אלא קבלנו את היהודים שנשלחו מצ'כיה. אני מבקש לא לתת לשרירות לבו של הפקיד הגבוה ביותר, אפשרות להתעלם מרכוש יהודי שהיה הטובל הראשון בקשר להקמת המדינה.

שר האוצר א. קפלן: עם כל הכרת התודה לאלישר על שהבדיל אותי לטובה, אני מוכרח לומר שאין יסוד לדבר. היו מקרים הבים שלא יכולנו לעזור לאנשים. אין כל יסוד להאשמה שלא טפלו בהם. לי היה יותר קל, כי אני הייתי התובע, בזמן ששרת היה המבצע. תמיד קל יותר לתבוע מאשר לבצע. הדבר לא היה תלוי בנו, אלא בממשלות לא יהודיות שהיינו צריכים להשפיע עליהן שתבואנה לעזרת היהודים. נעשתה פעולה הן בנוגע למצרים והן בנוגע לעירק, אם כי לא תמיד הצלחנו. אולי פעם יגיע הזמן בו נוכל לספר מה היה; כעת יכול הדבר להזיק לאנשים.

בטובן החוקי, אין לנו כל אפשרות להבדיל בין יהודים ולא יהודים. בזמן הקרוב תקבל שאלת הפיצויים והרכוש צורה הרבה יותר חריפה, מצד הערבים ומצד אומות העולם. לכן אנו מחויבים לחוקק חוק אחד.

לא אמרתי שהחוק לא יהול על יהודים. אמרתי שאנו רוצים לעשות הכל כדי לכנוע קשיים וסבל מאלה שהם נפקדים באופן פיזי, ושאינם אצא אויבים. בלי לפגוע בחוק, אני מוכן לעשות את כל הסדורים אשר יגנו על האיש שמר אלישר דבר בשמו. אצא מר אלישר בעצמו אמר - ואני מתאר לי שהוא אמר את זאת מתוך הרגשה כבדה ונסיון מר - שלא תמיד אפשר להאמין לאח. אשר למפעלים שהוא הזכיר, הרי כשהיינו בדעה שיש מי שינהל את העסק וישמור על הדברים, לא פרקנו את החברות. הלואי ולא נכשל בקשר לאזרחים. אני מוכן שועדת אמשנה תשמע את האנשים המעוניינים ותראה מה הסדרים.

אינני מציע שיהיה פרטיכל אשר יתהלך מיד ליד,

כי עי"כ הוא יפול לידיים בלתי רצויות; זו תהיה הודאה כאילו אנו עושים את הדבר רק ליהודים. אני מטעים לכך שתהיה ועדת משנה, ויבררו את הדבר. לא נוכל לבטל את החוק, אולם אני מוכן לעשות הכל בדרך אדטיניסטרטיבית.

ב. רפסור: אני מציע שהיו"ר יודיע שהועדה שמעה את דברי שר האוצר, שתהיה דאגה ליהודים אלה, דרך ועדת משנה שתיבחר ותבדוק את הדברים לפרטיהם.

א. אלישר: הייתי רוצה להסתפק בזה; אולם יש בידי מכתב על שרירות הלב של האפוטרופוס. ישנה ועדה המתבגת ששרירות לב זה חדשים.

שר האוצר א. קפלן: (קורא את המכתב שהוגש ע"י שר אלישר בקשר לרכוש משפחת נתנאל). אני מעונין שועדת המשנה תבדוק את הדבר. דורשים מהאיש דו"ח, ודורשים מטנו שלא ימכור את הרכוש בלי להודיע ע"כ. אינני רואה בזה שום דבר כ"כ סקנדלוזי. הייתי רוצה שהועדה תדון במקרה אחר שאלישר דבר עליו, בקשר לפרדס שהלך לאיבוד. ישנם מקרים שיש לתקן אותם, ואז יתקנו.

ד"ר א. גרנות: האם ישנה השגחה על האפוטרופוס מצד האוצר?

שר האוצר א. קפלן: מבקר המדינה נכנס לעובי הקורה בענין זה. על מקרה בודד, כמו בענין נתנאל, צריכה להיות ועדה שהוא יכול לבוא בפניה. האוצר אינו מתערב, כיון שישנה ועדה בין-משרדית. המבקר יתערב במקרים של בקורת על הקוים הכלליים. את הסדרים אינם טובים, תבדוק הועדה את הסדרים.

א. אלישר: אני מציע להוסיף סעיף האומר: "נפקד בחוק זה אינו כולל אדם שהאפוסטרופוס יוכח עליו לשביעת רצונו שהיה לו ב"כ בארץ לפני יום א'- בכסלו תש"ח, וכל עוד יפוי כוח חוקי זה לא בוטל ע"י המרשה. זכות ערעור בבית דין, ומשם לבית דין עליון, תישמר לב"כ החוקי של המרשה במקרה של חלוקי דעות על טיב יפוי הכוח בין האפוסטרופוס לב"כ". נתנאל זה עזר להעלות יהודים מטורקיה באניותיו; הוא הלוה למחלקת העליה כספים רבים, המגיעים למאות אלפי לירות. אם אני מיצג את הצבור הזה, יש לי הזכות לדבר בשמו; אני אביא את העניין לכנסת.

שר האוצר א. קפלן: נתנאל לא הלוה מאות אלפי לירות. אני מטיל ספק אם אתה או אני אצא מיצגים את הצבור הזה.

א. מ. גניחובסקי: לא רצוי להביא את הדבר לכנסת. אני מציע שדברי שר האוצר ייקבעו כהחלטה פנימית של הועדה. הייתי מציע שחיה ועדת משנה אשר תבדוק את הדברים ביחד עם הועדה הבין-משרדית.

היו"ר ד. צ. פנקס: הצעתו של מר אלישר אומרת למעשה לשחרר רכוש של כל אדם שהוא נפקד, אבל יש לו ב"כ מורשה

כאן. אם נקבל את הצעתו, הרי הדבר יחול גם על ערבים, וגם על אא אויבים אשר עזבו את הארץ ונשאר העו"ד שלהם או מיופה כוח אחר בארץ. אני מסופק אם אפשר לבדוק את טיב יפוי-הכוח. אינני יכול לקבל מראש א שאם תקבל הצעתו של מר אלישר יבדיל האפוסטרופוס בין יהודים ללא יהודים, ובמקרים רבים יצטרך לשחרר כספי אויב. כדי להמנע מזה, הציע האפוסטרופוס שבכל מקרה של יהודי שאין לחשוד בו שעזר לאויב, ואשר יש לו ב"כ בארץ, יתנו לב"כ לפעול, בתנאי שיגיש אצאָ דו"ח לאפוסטרופוס אצא בזמנים קבועים. נדמה לי שבקטעים כאלה אפשר לסמוך על האפוסטרופוס שינהג כשורה. כדי שהדבר לא יהיה נתון להחלטה אינדיבידואלית, אני מציע שתשב ועדת המשנה עם האוצר

והאפורופוס, וינסו לקבוע כללים פנימיים. אני מציע לשמור את הדבר הזה בלי חוק, ~~אצא~~ לשיפוטו של האפורופוס, לפי הכללים שועדת המשנה תקבע. זה ענין של אדמיניסטרציה. אם יביא מר אלישר את הצעתו אתנגד לה.

א. אלישר: אני נלחמתי כדי לא להביא את הדבר לכנסת.

סכום: הוחלט לבחור בוועדת משנה אשר תדון בענין

הנ"ל. חברי ועדת המשנה הם: מר פנקס,

מר אלישר ומר נפתלי.

2. התקציב לשנת הכספים 1950/51:

היו"ר ד. צ. פנקס: מה, לדעת שר האוצר יהיה הדיון על תקציב

השנה הבאה. אם לא התחלנו עדיין בדיון

הכללי בכנסת, אין כל אפשרות שועדת הכספים תגמור את הדיונים

על התקציב עד סוף טרץ. אני מציע מראש שבהרצאת שר האוצר תוגש

הצעה לתקציב זמני לשלושה חודשים, כדי שנוכל לגמור את העבודה

במשך החודשים מאי - יוני. חודש אפריל הוא חודש החופש. התקציב הזמני

יכול להיות רבע מהתקציב של השנה הקודמת.

א. ט. גניחובסקי: ראיתי בעתון שישנם שנויים במערכת

המסים וכו'. התפלאתי ע"כ שועדת הכספים

צריכה לדעת על הדברים האלה מן העתונות. מה המצב בקשר לזה?

ענין זה קשור עם התקציב.

שר האוצר א. קפלן: האוצר הגיש את התקציב לממשלה לפני כחודש

וחצי. היו כמה דיונים יסודיים בממשלה

על התקציב. בינתיים קרו שורה של דברים אשר החלישו את הטמפו האסי

של הממשלה. היתה המעברה לירושלים; היו כל מיני טו"ם ומשברים.

האוצר לא רצה לגמור, עד שלא ידע מי היא הממשלה הטגישה את התקציב.

בכנסת לא תהיה זו הצדקה, אבל אני יכול לומר את זאת לחברי הועדה.

אני עושה מאמצים כדי שהתקציב יבוא אצא לכוונת במחצית השנייה של מרץ. אני רוצה שתבדקו את הדברים; התקציב לא יהיה מוכן עד סוף מרץ. אני מוכן להחיעץ אתכם בקשר לתקציב זמני לשלושה חודשים. אם יוחלט על רבע מהתקציב, פלום דזרבה מסוימת, יהיה וכוח קצר בכנסת. תקציב הפיתוח מהווה בעיה לא פחות קשה מבעיית התקציב הרגיל. אני רוצה להביא קוים יסודיים בקשר לתקציב הפיתוח, ואציע לקבל בבת אחת את שני התקציבים.

היו"ר ד. צ. פנקס: יהיה הכרח למצוא סדור טכני לשלושה חודשים, מכיון שהתקציב יוגש לנו לא לפני אמצע מרץ. התקציב הזמני הזה יהיה כעין מפרעה. הייתי מציע לאוצר להכניס את התקציב הבא בתחילת אוקטובר, כדי שהוא יבוא לדיון בכנסת בסוף דצמבר.

א. מ. גניחובסקי: מדוע מוכרח להיות התאריך דוקא הראשון באפריל?

שר האוצר א. קפלן: את זאת קבעה הכנסת; זהו ראש השנה למלכודות.

סכום: הוחלט ששר האוצר יציע תקציב זמני לשלושה חודשים, מאחר שהתקציב כולו לא יהיה מוכן עד הראשון באפריל.

3. חברת האשלג וזכיון ים-המלח:

היו"ר ד. צ. פנקס: שמענו את הצעת שר האוצר. ברצוני להעיר כמה הערות בענין זה. אני חושב שההון שמבקשים למצוא בשביל הרחבת החברה הוא הון בלתי רצוי לפי מהותו, מפני שחלק קטן ממנו אצא יהיה הון מניות, ואילו החלק הגדול יהיה הון הלוואות. מהרצאת שר האוצר התרשמתי שרוב הכסף

הוא הוון הלואות. אני סבור שבגלל זה החברה אינה די חזקה. מבנה כזה של הלואות כה רבות לעומת ההון הקיים, אינו בריא. לחברה צריך להיות הוון יסודי שלה, פרופורציונלי להלואות. אם אנו נותנים מיליון ל"י כהלואה, הייתי אומר שלפתוח מיליון מההון הנוסף צריך להיות הוון מניות. המניות הקיימות אינן מועילות כי הן מושקעות, ומכיון שכך, משועבדות לפיצויים וכו'. אינני מותר עי"כ על השליטה על החברה ע"י רוב בעלי מניות עם זכות הצבעה של ישראלים. נראה לי שהמשלה מסכימה מראש

לכך שהחברה תשאר חברה אנגלית, אם היא אומרת שא מראש שרצוי שהחברה תהיה ישראלית, אך אם אי אפשרי דבר זה, יהיה מושבה של החברה בישראל. אני מתאר לעצמי שיהיו כאלה שירצו להתנגד לכך שהחברה תהיה ישראלית; יכולים להיות כאלה שיתנגדו להשקיע כספים בחברה ישראלית. אולם יש לנו עסק ומו"מ עם המשלה האנגלית. ממשלת המנדט ידעה לדרוש שהחברה תהיה אנגלית, ושרוב חברי ההנהלה יהיו אנגלים. גם אנו יכולים לדרוש זאת.

אנני סבור שהצעת המשלה שהיא תהיה

זכאית לפדות את החברה בכל עת היא טובה. האיום הזה שהמשלה תוכל בכל עת לבטל את הקונצסיה תהיה לרעת התפתחות העבודה.

אני מבקר כרגע את הצעת המשלה

בנקודות שהזכרתי. הצעתי היא כפי שהגשתי אותה בזמנו. קיימות ארבע הצעות: הצעת המשלה, הצעתו של ד"ר סנה, הצעתו של ד"ר בדר והצעתי. ישנן נקודות שבהן הצעתי אידנטית עם הצעת המשלה.

ד"ר מ. סנה: בסעיף ד' כחוב שהמשלה מעמידה כחנאי

לחברה אספקת מים מתוקים וכו'. האם

הכוונה לצפון ים-המלח?

לא.

שר האוצר א. קפלן:

הדבר אינו ברור מההצעה.

ד"ר סנה:

בין הצעה זו של המשלה, לבין ההצעה

הקודמת יש הבדל רב בניסוח, אולם לא בתוכן. הענין של החברה הישראלית

עושה רושם. אולם הוא בא כדי ללמף את דעת הקהל. למה להגיד כך אם נחברר שהדבר הוא בלתי אפשרי? גם בקשר להעברת הדומיסיל הדבר אינו ברור.

שר האוצר א. קפלן: להיפך, זהו חנאי להתחלת העבודה.

ד"ר מ. סנה: אם יש לך אינפורמציה, אני מבקש אותך למסור אותה. אם ישנה שוחפות חלקית עם עבה"י, צריך להיות הסכם ע"כ. ברור שהשנוי הזה בדבר העברת הדומיסיל אינו לטובת שתי הממשלות המקנות את הקונפסיה. האוצר הבריטי יפסיג את המס ע"י ההעברה. החברה הכניסה 800,000 לירות מסים לאוצר הבריטי. סכום זה אינו קטן, אפילו לגבי ^{המדינה} ~~המדינה~~. מה האינפורמציה המלווה את החנאי הזה? האם עבה"י תסכים לכך שהדומיסיל יוצא ממקום נטרלי כביכול, ויועבר לישראל? האם הוברר הדבר?

ענין המניות אינו מספק אותנו. בחו"ל יש

יהודים טובים כמו בא"ע. למעלה מ-70% של המניות המצביעות היו בידי יהודים; אולם עובדה זה לא מנעה בעד שום דבר, ולא הטביעה את חותמה על החברה. זה לא מנע אפילו בעד תזכירים פוליטיים לאו"מ נגד מדינת ישראל. הם רצו להיות חתת ה"אקונומיק יוניון" ולא חתת אחת משתי המדינות. ואז היו יהודים בראשם, ופיונים טובים כמו סולט; אולם הם לא יכלו למנוע בעד הדבר. מכיון שבמקרה שאין משלמים דיבידנדה במשך חצי שנה, הופכות המניות שאין להן זכות הצבעה למניות בעלות זכות הצבעה, יכולים ^{לא} יהודים ולא ישראלים לקבל זכות הצבעה. עובדה היא שבמשך 20 שנות קיומה, שלמה החברה רק במשך אצא שנה וחצי את הדיבידנדה.

שר האוצר א. קפלן: לא שלמו דיבידנדה לבעלי המניות הרגילות; לבעלי מניות הבכורה שלמו.

ד"ר מ. סנה: אם אתם זוכרים את עדותו של נובומייסקי, הוא לא פרט בדיוק אם מי הם האנשים והחברות הרוצים להשקיע. קראתי בפרטיבל שהוא אמר שיש קבוצה של בעלי-הון לא יהודים הרוצים להשקיע מפני שיש להם אפשרות למכור.

יש לנו נסיון מר בשטח זה, כי הייצור הפך לפונקציה של המכירה, ולהיפך.

לדעתי הסעיף האחרון הוא רק לנוי.

הממשלה מעמידה תנאי לחברה להיות מוכנה ביום מן הימים להכנס אתה במו"מ, במקרה שהממשלה תחליט להלאים את המפעל. זוהי זכות חד-צדדית של הממשלה. האם הממשלה זקוקה להסכמת החברה. היא יכולה לעשות זאת בכוח. למה להכניס את התנאי הזה?

הדבר היחידי הממשי בהצעה הוא

שנוחנים לחברה $2\frac{1}{2}$ מיליון דולר מקופת התעשייה הישראלית. אנו אקצ לוקחים את הכסף מתעשייה ישראלית, ומעמידים לרשות החברה. חוץ מהעמידה על העברת הדומיסיל, אין כל תנאי ממשי. כל השאר הוא רק תוספת פורמלית.

ד"ר א. גרנות: אני חסיד של הלאמת המפעל הזה, כי

אני חושב שהוא צריך להיות ברשות

הצבור. ספק אם זה עסק טוב; ספק אם יהיה רוחים גדולים מהמפעל. מבחינה מעשית, שמענו שישנם קשיים/מרובים להפיכת המפעל למפעל ישראלי.

מבחינה חוקית אנו יכולים לדרוש רק את העברת הדומיסיל. יתכן שתהיה התנגדות מצד עבה"י. עבה"י אינה יכולה לפתח את המפעל הזה בלעדנו; היא מעוניינת מאד ברויאלטיז שהיא מקבלת מדברים אלה. לחברה לא היו רוחים במשך כל השנים, ואין אני רוצה שהיא תהיה למעמסה על האצטלאא המדינה.

הסעיף האחרון אינו מבטיח את

המינימום. צריך להבטיח שברגע שתשתנינה המסיבות, והמצב הכספי ירשה למדינה לרכוש את המפעל, תוכל המדינה להוציא לפועל את רצונה. לא כ"כ פשוט להכריז על הלאמה. צריך להיות דבר יוחר בטוח. הייתי רוצה שתובטח אפשרות המדינה להלאים בכל רגע.

לשני גופים צבוריים, אפ"ב ופי. אי.

סי. יש הרוב המכריע של המניות המצביעות. דומני שיש לבוא לידיא א הסכם מוקדם עם שני הגופים האלה - אינני מדבר על בורדים המחזיקים בידם מניות מצביעות - שיתמכו בקו הממשלתי בבוא השעה. היות ואני רוצה למנוע את האקט של ההלאמה, אנו יכולים לבוא לידי הסכם עם הגופים האלה בקשר לכך.

ב. רפטור: אנו מציעים לקחת את רכוש המדינה-למדינה

ולא למסור אותו לאנשים פרטיים. זה

אינו דומה למה שאומר ד"ר גרנות, בקשר להלאמה. קראנו את ההצעה,

אולם אין שם שנויים אשר יבטיחו את השפעתה של המדינה על המפעל.

אנו מחולקים לגבי ערכו ומשקלו של

מפעל זה בשטח החישוב והפיתוח. אנו מחשיב מאד את הערך החשבונתי

של האיזור הזה, ולכן אינני יכול להביא בחשבון שמצב המדינה הוא

כזה שהיא אינה יכולה להשקיע שם כספים. המדינה משקיעה $2\frac{1}{2}$ מיליון.

אנו מכריזים על מלחמה עממי של 5 מיליון. דבר זה אינו קל.

מבחינה החישובית אסור לדחות את העברת המפעל. אנו רוצים שהנבב

יהיה קשור עם החיירות. אינני מאמין שהחברה הזאת תעשה זאת.

אנו מוסריים $2\frac{1}{2}$ מיליון, אולם איננו מבטיחים את החישובות. אני

מצטער לומר שבכל הסעיפים האלה אינני מוצא שום שנוי יסודי. אנו

מציעים שיהיה מיליון ל"י לממשלה, מיליון להסתדרות העובדים,

ומיליון אחד הון יהודי פרטי. אינני חוזר בי מהצעתי.

הסעיף האחרון מוזר בעיני מצד

הממשלה. איך יכולה הממשלה לנסח סעיף כזה? אינני יודע איזו

ממשלה חתיה בעוד 2 או 3 שנים, אולם אינני מבין את הסעיף הזה.

הנימוק שבגללו אני מתנגד להצעה שהוגשה ע"י הממשלה, הוא שהצעה

זאת אינה מבטיחה אפשרות פיתוח והחישובות בממדים רחבים במדינה.

י. אפרתי: החברה לא מילאה את חטקידה החשבונתי

במשך כל השנים. אין ספק שלמפעל זה

יש ערך החישובתי, ואנו חשבנו כיצד להבטיח את הדבר הזה. הבעייה

לא הייתה בענין הלאמה, כי אם כיצד להכניס כוחות דינמיים ישראליים

בתוך החברה. דובר כאן על אפשרות של רכישה חופשית של מניות

הצבעה ע"י גורמים ישראליים. הכוונה היא שבאמת יכנסו לזה גורמים

ישראליים ויפעילו את החברה. אנו צריכים לקבוע שמתוך מניות הבכורה

צריך להיות חלק ניכר ישראלי אשר יבטיח את תכנית פעולתה של החברה.

היות וקיימת קונצסיה, אין אנו יכולים להלאים את החברה ברגע זה.

העיקר הוא כרגע להכניס לחברה גורמים ישראליים. אפשר להבטיח שמניות

הבכורה תרכשנה ע"י גורמים צבוריים.

ישיבת ועדת הכספים
27.2.50

אם נצטרך, נוכל להלאים את החברה כשנרצה. ייתכן שהסגנון המוצע איננו מתאים. הממשלה לא חיכנס במו"מ עם החברה, אלא חבוא אתה לידי הסכם. צריך יהיה לתקן את הסעיף הזה. אם נעשה זאת, ואם נבטיח את השפעת הגורמים הישראליים בתוך החברה, הרי נעשה ברגע זה את כל המוטל עלינו. גם אז איננו יכולים להתחיל בלי עבר-הידרן.

א. אלישר: אני מקווה שהממשלה לא תהיה ערבה ל-3 מיליון דולר שהחברה תקבל מחו"ל. שר האוצר א. קפלן: לא פנו אלינו.

א. אלישר: אם החברה תעבור לישראל, האם המטבע שלה תהיה ישראלית? דבר זה חשוב מאד, כי נצטרך לשלם דיבידנדות. על פי החוק, ברגע שהמושב של הדומיסיל יהיה כאן, אפשר לעשות זאת במטבע ישראלית. עלי להעיר לתשומת לב חברי מפ"ם שבשנת 1955 נוכל באופן אוטומטי לשנות/דברים תצא רבים. אם הצעת הממשלה תתקבל, נוכל אולי להתחיל בעבודה. עברו חדשים מאז התחלנו לרונן בעניין זה, וטרם נעשה דבר. אם היו מתחילים לעבוד במפעל, היו יכולים גם הרצפלד וגם רפטור להתחיל בהתישבות סביב ים-המלח. המלה "חכנס" בסעיף האחרון, מחייבת את המו"מ, כלומר שהחברה תצטרך להגיע לידי הסכם עם הממשלה. לטובת העניין אני מציע להמעיט בויכוחים ולהתחיל בפעולה.

א. הרצפלד: ההברל היסודי בין הצעת הממשלה והצעתו של סנה הוא שבהצעת הממשלה ישנה הדרגה מסוימת. אם נפסיד ע"י כך שנעשה את הדבר היום, נוכל לעשות אחרת מחר ללא הפסד וביתר יעילות. אינני דוחק את הקץ. הממשלה מציעה את הבטחת העברת הדומיסיל לישראל. ע"י הודעה מוקדמת, היא תוכל לתבוע את העברת הקונצסיה.

הבינותי שהיה נסיון לרכז הון בארץ. אני בטוח שהיום אפשר להשיג חלק מהכסף בארץ. ייתכן שישנם גופים ציוניים בחו"ל שירצו להשתתף. אני סבור שגם הכוחות ההסתדרותיים ירצו להכנס לעניין זה. האם היה נסיון לשחק את כל הגורמים האלה

ישיבת ועדת הכספים
27.2.50

בהקמת המפעל מחדש? האם לא יכולנו לקדם את התחלת העבודה ע"י השפעה על גורמים מסוימים? אני סבור שיש להגדיל את ההון ע"י זה, שגורמים שיש לנו בטחון בהם, ירכשו לעצמם מניות. האם כספי ההלוואה שלנו אינם יכולים לשמש לכך? אנו יכולים להגיד מגורם מסוים שאנו נותנים לו הלוואה מסוימת, בחנאי שהוא יוסיף משלו. בצורה כזו נקבל יותר. בקשר לסעיף האחרון, אני מבין שיכול להיות ניסוח אחר. על החברה להכנס למו"מ, כשיהיה הדבר נוח לנו. האם יש יסוד לכך שחברת האשלג תהפך לחברה ישראלית? אם אין כל יסוד, הייתי מציע למחוק את הפסוק הראשון המדבר בקשר לכך.

היו"ר ד.צ. פנקס: $2\frac{1}{2}$ מיליון דולר שלנו לא יהיו בטוחים אם יחד אתם יהיו עוד 2 מיליון ל"י הלוואות. לחברה לא יהיה ממה לשלם את ההלוואות.

ד"ר מ. סנה: האם יש יסוד לחשוב שאם תבנה חברה אחרת, אפשר יהיה להשיג את הקהדיט מ"אקספורט אימפורט בנק"?

שר האוצר א. קפלן: אני בטוח שלא נקבל, על כל פנים לא כעת. אני מסתכל על העניין הזה של חברת האשלג

מבחינה מעשית. אנו רוצים להגיע להתחלת העבודה, ומחפשים את השנסים הטובים ביותר לכך. דבר שני הקובע בשבילי במקרה זה, הוא השפעת הדבר על רכישת הון ומשיכת הון. בשני מובנים אלה, ביטול הקונצסיה כרגע הוא רע. מר פנקס מציע למעשה בטול הקונצסיה, מה שעלול לעכב את העבודה לזמן רב ולגרום לסיבוכים.

מר פנקס רוצה להגדיל את הון המניות. אני רוצה להבטיח את שליטתי בחברה. אינני יודע אם כדאי להגדיל את בעלי המניות בחו"ל. א הייתי במצב יותר טוב, לו הייתי יודע מה הון המניות שרוצים לקנות בארץ. כמה גופים מוכנים לקבל מניות, אם הממשלה תתן להם את הכסף בצורת הלוואה. ייתכן שנצטרך לעשות זאת. נהלתי מו"מ עם ההסתדרות והחברות. המצב בקשר עם א.פ.ב. הוא רע. ההסתדרות רוצה שהממשלה תעביר לה את הכסף. אפ"ב ואחרים יתנו לא רק דולרים. אני נמצא במו"מ עם הבנקים האפוחיקאים. הם מסכימים,

אבל רוצים להכות שנים אחדות, ובינתיים לא להציג תנאים. בינתיים ישנם קשיים בהעברה, אי-בטחון בואלוטה הישראלית. את התנאים הקשים ביותר מציגים לי ציוני אפריקה הדרומית. כל אלה הרוצים להגדיל את השפעת ישראל והמוסדות הצבוריים, אינם צריכים לדרוש מניות בקלות כזאת. החברה חושבת שחלק מהתנאים שאנו מציגים לה אינם מאפשרים את הקונצסיה. אנו אמרנו שאם הם אינם מתחילים את העבודה במשך תקופה מסוימת, תחבטל הקונצסיה. אין אנו מחויבים לחת להם הלואות והם אינם יכולים להחזיק בנכס בלי סוף. אנו לוקחים מכספי העשייה, וישנן דרישות גדולות. לא נהלתי מ"מ ישיר עם לא-יהודים; להם יש נטיה להתנגד לביטול הקונצסיה, אולם להסכים למכירתה. אחרת, הם מציעים את הבוררות של האג - ולזה אין לי אפשרות. במקרים כאלה הולכים למשפט. אני יודע שישנה חוות דעת של יוריסטים שאין הכרה ללכת למשפט, אולם איננו רוצים לפנות ליוריסטים עולמיים בענין זה ולא קבלנו חוות דעה מוסמכת. בכדי לפדות את הקונצסיה נחוצים 3 דברים: כסף, כסף זר ומים מתוקים. מים מתוקים אנו יכולים לקבל רק מעבר-הירדן. ישנו לחץ גם על עבר-הירדן לבטל את הקונצסיה. אינני רוצה לעשות כל צעד דראסטי. עבר-הירדן יכולה לבטל את הקונצסיה, כי ענין הפיתוח אינו מענין אותה. האשג שהיה, נגנב, ונמכר, ומתנהלת פעולה בין-לאומית כדי לחפוש את האשג כסחורה גנובה. נגנבו אלפיים טונות בערך. אם פעם ימחרו היחסים עם עבר-הירדן - ואינני שולל את האפשרות הזאת - ייתכן שאפשר יהיה להביא בחשבון שהחברה תהיה ישראלית. לע"ע חשב ההנהלה כאן. הקושי יהיה עם בריטניה. אני מקווה שנציע להסדיר את הדבר אתה, כשם שהגענו לידי סדור מתאים בקשר לאפ"ב. בקשר למיסים, אני יכול לטעון שהם שייכים לנו.

אני נותן 6 חודשים עד שנה עד להתחלת העבודה.

נימוק נוסף לכך הוא שהבנק לא יתן שהכסף יהיה חלוי באויר, כי אנו מוכרחים להוציא אותו עד חאריך מסוים. הכסף הניתן לחברה מהממשלה נלקח מוזמלוה האמריקאי. בקשר עם העברת הדומיסיל, יש תקוה יסודית שהוא יועבר. זהו תנאי שלא נוותר עליו, ויש לנו יסוד לחשבב שהאוצר הבריטי יסכים לכך. יש תקוה לחשוב שישנה נקבל מים מתוקים מעבר הירדן, אחרת כל הענין מתבטל.

נדמה לי שמר מנה שעה בשני דברים בקשר לאינפורמציה;
אני מוכן לבדוק את הדברים ליתר בטחון. נדמה לי שהתזכיר שהוגש לאו"ם, הוגש
בידיעת ובהסכמת המשלחת שלנו באו"ם. המצב היה כך שהיה ויכוח על
חלוקת הטריטוריה, ושחלק ממנה יפול במדינה הערבית. הם רצו להוציא
חלק מהמפעל מהמדינה הערבית. אופן הדבור ששטח זה אינו מבוסס; נובוטיסקי
תובע בירור נגד הדבורים כאילו הוא פועל נגד מדינת ישראל. הוא חושב
שזו עלילת-דם. לי נדמה שכאן טעות. הטעות השניה היא בנוגע לתשלום
הדיבידנדה למניות הבכורה, אם כי לא שלמו למניות הרגילות, הרי
פרט לשנה וחצי האחרונה שלמה החברה את הדיבידנדה למניות הבכורה
במשך כל הזמן. שמונה שנים לא היתה אפשרות לשלם את הדיבידנדה
בגלל ה"סטטוס" שאנגלים קבעו בהתחשב עם שלש שנים שהיו שלש שנים
דעות.

דברו על הפחד מחברות המעוניינות במכירה. לו היו
ביננו יותר מומחים, ולו היה לנו יותר זמן, כדאי היה להכנס לבירור
העניין. יש דעה שטסנט נתן עזרה עצומה לחברה כדי להתגבר על הקשיים
במכירה. המדובר כאן אינו במצרך שיכולים לצרוך אותו בארץ. בקשר
למכירה בחו"ל יש התחרות קשה. אנגליה קרנה כעת לא מעט מגרמניה.
הטענה היא שפירמה גדולה אשר יש לה קשרים עולמיים, יכולה לפתוח
שווקים.

בקשר לחברת הזכלים, המדובר אינו בקונסציה. במידה
שהם רוצים לצאת לעולם, הם מחפשים שותפות כזו עם "המשביר" ועם
אפריקה הדרומית. חוששים שמהשותקים כאילו קובעים את הייצור. טסנט
לא עשה דבר כדי למנוע את הייצור. היו דברים אשר בקשר אליהם הוא
דרש שיתנו ייצור. היו לי בירורים עם מרקוס ועם עוד אנשים.
בענין המגנזיום, נסיתי להכניס לעסק אנשים
צרפתיים. תשובתם היתה יותר חריפה; ענין המכירה בעולם אינו פשוט כ"כ.
הממשלה המנדטורית הכניסה סעיף בקונסציה, והוא
שיש רשות לבוא ולתבוע מהחברה שתרחיב את הייצור בהיקף וביעילות.
אם החברה אינה עושה זאת, ואם אין לה סבה הגיונית לכך, ישנה כוונות.
אתם יכולים לטעון שגסטטנר אצוטננט עשו יד אחת; אולם היום ישנה א
ממשלה אחרת. אצא אגב, כל ענין המחקר עובר כעת למועצה המדעית, ואני
דורש מהחברה כסף למחקר.

אם נרחיב את הקונצסיה, לא יהיה זה פיתוח משני
גימוקים: א) אין צל של תקוה שכשנגיע לביטול הקונצסיה נקבל מים
טתוקים; ב) אין לי תקוה לגייס את הכסף הזר. אם יבטלו את הקונצסיה,
לא אוכל להתחיל בפעולה מחר, כי אצטרך למצוא שותפים אחרים. אז
יהיה צורך להגיע לידי הסכם עם עבדאללה, והוא לא יתתום על הסכם
בנגוד לאנגליה. אנו עומדים בפני שאלה: כן או לא. אין לנו דרך אחרת.
עם הקמת המפעל מחדש, יוצא נובומיסקי מהנהלה.
פנו אלי לשאול את חוות דעתי, מי יהיה המנהל החדש. נובומיסקי ישאר
כהנהלת החברה, אבל לא יהיה המנהל. הוא מפחד שאם יצא כעת, יכשל
כל הדבר, כי הוא הרוח המחייה שם.

האנשים לא יקנו את המניות. אני זוכר שבזמן
המאורעות לא השיגו כסף לבניית נמל תל-אביב, ואם היה זה ענין חסור.
יש להכנס במו"ט עם גופים, בקשר לקנייה, ואשמח מאד אם מישהו יתנדב
לנהל את המו"ט.

ההצעה הקונקרטית היא שנובומיסקי יתחייב לשלם
לנו בדולרים; אנו נחפש דרך להפוך את המלווה הזה א בחלקו לפונדטים,
ולתת לכמה גופים בהלוואה, כדי שיקנו מניות.
אין אנו צריכים להצטייג יהודים בענין ההלאמה.
אשר למו"ט, איגני מבין מדוע חברים רופים לא להוסיף זאת. יכול
להיות מו"ט רק על מידת הפיצויים. במקרה שלא נגיע לידי הסכם בענין.
הפיצויים, אני מסכים לבוררות.

ד"ר מ. סנה: תנאי כזה מגביל אותך; אתה יכול להפקיע, אולם
איןך רוצה לעשות זאת.

שר האוצר א. קפלן: החברה לא תעמוד על מעיף זה.
לפי החוק הקיים צריכה החברה לקבל רשות להעביר
כסף לחו"ל; אף אדם לא ישקיע כסף מחו"ל, אם לא יקבל רשות להעביר
את הדיבידנדה.

היו"ר ד. צ. פנקס: לגבי מחר, אני מבקש את מר ספינק להביא את חוק
המלווה העממי, ואת החוק על מס הבנזין.